Jaké budou dotace po roce 2014?

WHAT WILL THE SUBSIDIES BE AFTER 2014?

Jan Křováček – Svaz pěstitelů cukrovky Čech

V současné době probíhají aktivní diskuse nad navrhovanými scénáři, jak by mohl vypadat systém zemědělských dotací v jednotlivých členských zemích EU po roce 2014 (v novém rozpočtovém období 2014–2020) v souvislosti s reformou Společné zemědělské politiky (SZP). Podle prvního návrhu bychom mohli přejít ze zavedeného jednoduchého systému SAPS, tj. jednotné platby na plochu, na systém platebních nároků. Ty jsou na jednu stranu jednodušší a zahrnují sumu veškerých dotací, na druhou stranu jsou i zdrojem komplikací, protože není jisté, co vše se do nich zařadí. Jako základ bude brána opět jednotka plochy 1 ha jako u systému SAPS.

Hovoří se však zároveň také o tom, že v dohledné době by mohly staré členské země EU, používající nyní platbu na farmu, přejít zpět na jednoduchý systém SAPS.

Všechny varianty budoucí dotační politiky EU budou dále podrobně diskutovány na evropské úrovni a také v jednotlivých členských zemích.

Protože však má být u nových členských zemí do 31. 7. 2014, resp. 1. 8. 2014, rozhodnuto, zda zvolí systém SAPS, nebo platební nároky, mnoho času nezbývá. Nové vedení Ministerstva zemědělství bude mít nelehké rozhodování. Názory nevládních organizací, asociací a svazů na novou podobu SZP určitě nebudou zcela jednotné, a proto rozhodnutí MZe do poloviny roku 2014 nakonec zcela jistě nebude vyhovovat všem, ale bude muset být kompromisem.

Platební nárok či SAPS – výhody a nevýhody

Výhodnější do budoucna, zatím i s ohledem na rozhodování v sousedním Polsku nebo na Slovensku, bude použití systému SAPS + tzv. „sandwichové metody“ s podporou aktivních farmářů a konkrétní výroby. Správně se tak omezí podpora ne-výroby. SAPS je možné využít až do roku 2020. Je to jednoduchý, spravedlivý systém.

Pro některé podniky by bylo výhodnější zakonzervovat stávající stav výpočtem platebního nároku na jednotku plochy (1 ha). Platební nárok by měl pro každý podnik jinou hodnotu podle výše veškerých dotací, které daný subjekt pobíral např. v roce 2013 nebo 2014. Tyto dotace by se vydělily plochou pro získání hodnoty platebního nároku. Problém by mohl vzniknout při případném přesunu půdy mezi subjekty, kdy by platební nárok zůstal původnímu podniku, nebo by byl dán do depozitu a pak přidělen novému subjektu, který na půdě začne hospodařit. Mohlo by se však stát, že nový subjekt platební nárok neobdrží a bude muset hospodařit bez dotací. Konkurenceschopnost by tak velmi utrpěla.

Je ale pravdou, že pokud bychom v ČR přistoupili na zavedení platebních nároků až od roku 2018, vyřešil by se problém boje o dotace v rámci citlivých komodit dle čl. 38/68 (zda cílit platby na přežvýkavce, nebo na vybrané komodity rostlinného původu). Vše by fungovalo při přibližně stejné výši podpor

do těchto rostlinných komodit jako doposud a finance pro tuto podporu by byly odděleny přímo z platby SAPS. Problém by byl vyřešen. Na druhou stranu by však byla zachována příliš historická struktura plateb a nebyli by podporováni aktivní pěstitelé.

Základní principy dotací v nové SZP

Podle Evropské komise měl původně skončit SAPS (SPS) v roce 2013. Nahrazen měl být vícesložkovým systémem založeným na platebních nárocích, který má obsahovat zejména základní platbu (bude poskytována pouze aktivním zemědělcům), 30% složku na ozelenění (greening) a platbu pro mladé farmáře. Termín se však o rok posunul, můžeme tedy využít ještě přechodný rok 2014, a to zejména díky pomalé práci aparátu v Bruselu, kdy se do konce roku 2013 nestihla zpracovat všechna nařízení a prováděcí předpisy. Navíc zavedení platebních nároků od roku 2015 nebo 2018 není povinné, členský stát může zůstat u jednoduchého systému SAPS.

Základní platba bude zřejmě 49 % z vypočteného stropu 254 €.ha^{-1}, přibližně tedy 130 €.ha^{-1} (tj. 3 250 až 3 500 Kč.ha^{-1} dle aktuálního kurzu ČNB; pro rok 2015 lze počítat spíše s vyšší hranicí, protože provděpodobně vydrží slabý kurs koruny). Platba na ozelenění činí cca 78 €.ha^{-1} (1 950 až 2 100 Kč.ha^{-1}). Celková výše platby tedy bude 208 €.ha^{-1} (5 200 až 5 500 Kč.ha^{-1}).

Greening bude povinný pro všechny farmáře pobírající základní platbu, tvořen bude 30 % z národní obálky, podmínkou je diverzifikace pěstovaných plodin (nejméně 3 plodiny), uchování stálých pastvin a vyčlenění nejprve 5 % obhospodařované půdy na ekologické účely (krajinné prvky, pásy kolem vodních toků, zatravnění a pěstování vybraných plodin – určí MZe). Podíl ploch vyčleněných na ozelenění by měl v následujících letech, bohužel, vzrůst až na 7 % obhospodařovaných ploch.

Je zcela nutné, aby byly do greeningu kromě vojtěšky započítány všechny plodiny s fixací vzdušného dusíku, i tržní komodity – sója, hrách, lupiny atd., aby nebyly cíleně tolik

Obr. 1. Návrh alokace financí pro citlivé komodity (pokud by se nepřesunovaly finance mezi pilíři, v opačném případě by došlo ke krácení obálky citlivých komodit např. o 5–10 %)

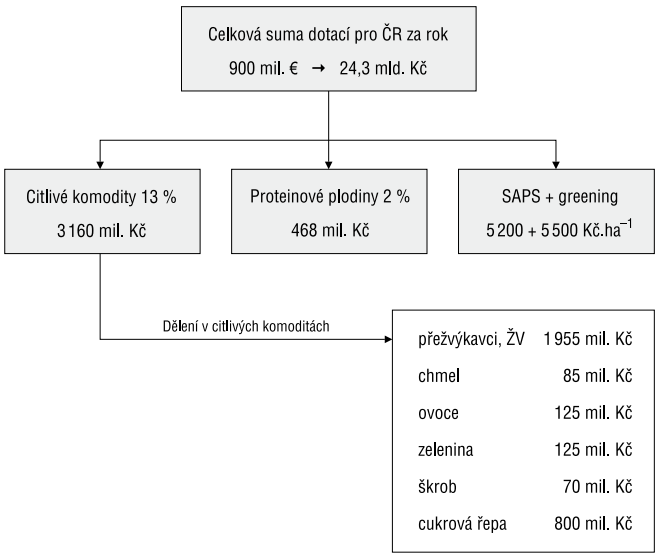

poškozovány podniky pouze s rostlinnou výrobou. Pěstitelé by měli mít možnost svou produkci z této greeningové plochy prodat. Nutná ziskvost na potenciálně využitelné greeningové ploše, aby byla kompenzována ztráta z dotací (přibližně 195 tis. Kč na 100 ha), je při ozelenění na 3 % obhospodařovaných ploch 65 tis. Kč.ha^{-1}, u greeningu na 5 % ploch 39 tis. Kč.ha^{-1} a při rozšíření greeningu na 7 % ploch pak 27 857 tis. Kč.ha^{-1}.

Povinná bude **podpora pro mladé zemědělce**. Určena je farmářům začínajícím se zemědělskou činností, kteří jsou mladší 40 let. Příjemce může tuto platbu obdržet maximálně po dobu pěti po sobě jdoucích let, členský stát může pro tuto platbu alokovat až 2 % národní obálky.

Dotace pro **LFA** (Less Favoured Areas – méně příznivé oblasti) budou tvořit až 5 % národní obálky.

Poskytování tzv. **couplovaných plateb** (svázáno s produkcí) může dosáhnout až do celkové výše 15 % národní obálky (13 % + speciální 2 % na proteinové plodiny – což představuje nepřímou podporu živočišné výroby).

Schéma **plateb pro malé farmáře** – až 10 % z národní obálky, využití bude dobrovolné. Tzv. roční platba ve výši 500–1 000 € nahradí veškeré přímé platby. Drobní zemědělci by měli dostávat roční platbu, která by nebyla nižší než 500 € (s výjimkou Malty a Kypru) a ne vyšší než 1 500 € (oproti původním 1 000 €). Budou také automaticky vyjmuti z povinného ozelenění. Roční platba by měla být založena buď na úrovni nepřevyšující 25 % (původně 15 %) národního průměru plateb, nebo na průměru platby na hektar až do výše 5 ha (původně 3 ha). Program podpory mladých farmářů by měl být zároveň povinný a členské země by na něj měly vyčlenit 2 % finančních zdrojů z národní finanční obálky (ne až do výše 2 %, jak navrhovala původně Evropská komise). K tomu by 25% navýšení plateb Top-Up (Národní doplňkové platby) na 1 hektar mělo být limitováno výměrou 100 ha.

Podpora citlivých komodit – čl. 38/68 v kombinaci se SAPS

V rámci citlivých komodit by měla být respektována současná rozhodnutí – např. doba platnosti kvót na mléko a cukr v EU a dále dlouhodobé podnikatelské záměry, aby náhlou změnou výše dotací nedošlo najednou k potlačení nebo likvidaci určité komodity. Je zřejmé, že je nutné podpořit živočišnou výrobu, která by měla dostat více dotací než v současnosti. Půjdou sem ale i dotace i ze II. pilíře, čímž se živočišná výroba opět podpoří.

Členské země by měly mít větší míru flexibility a možnost přesunu přímých plateb z I. pilíře do II. pilíře (fondů programů rozvoje venkova) i transferu zpět do I. pilíře na přímé platby. Pro celkovou sumu dotací v citlivých komoditách, která se bude následně dělit, je rozhodující, jaký podíl dotací se převede z I. pilíře do II. pilíře (mohou to být 3 %, ale třeba i 15 %). Slovensko se např. ale rozhodlo, že přesune 18,7 % z II. pilíře (investice) do I. pilíře, povýší tak SAPS a obálku pro citlivé komodity. Finance rozpočítá na jednotlivé hektary s tím, že se každý zemědělec sám rozhodne, zda z dotací něco použije na investice do staveb pro živočišnou výrobu, nebo je využije jinak. Je to rozumný, volnější, demokratický přístup.

Nyní již víme, že obálka citlivých komodit bude dostatečně veliká, aby se do ní všechny současně podporované citlivé komodity vešly. Původní návrh byl vyčlenit z obálky 5 %, tento podíl byl následně povýšen na 10 % a v té době jsme již slyšeli,

že se sem dá zařadit kromě živočišné výroby i cukrová řepa. Nyní je možné vyčlenit celkem 15 %; z toho 13 % přímo na citlivé komodity a 2 % na proteinové plodiny.

Celkem tedy bude z obálky 900 mil. € odebráno 15 % (135 mil. €) na přímou podporu daných komodit, které mají problémy s ekonomikou. Při kurzu 27 Kč za 1 € by na citlivé komodity připadlo 3,1–3,2 mld. Kč a na proteinové plodiny 400–500 mil. Kč. Sumu 3,2 mld. Kč je dále třeba spravedlivě rozdělit. V sumě dotací je již zahrnuta i oddělená platba na cukr SSP (Separate Sugar Payment), která dnes činí 44,5 mil. € (1,2 mld. Kč.), je to 350 Kč.t^{-1} řepy A z roku 2005/2006.

Návrh rozdělení dotací v citlivých komoditách

Předkládám zde **návrh pro co nejspravedlivější rozdělení dotací v citlivých komoditách** (obr. 1.), některá doporučení (zejména pro ovoce, zeleninu, chmel, škrob) jsou převzata od Agrární komory ČR. Pro udržitelnost produkce cukrové řepy je třeba v ČR od roku 2015 podpořit 4 mil. t cukrovky (produkci z 63 tis. ha) částkou 200 Kč.t^{-1} smluvní kvótové řepy A, biolihové řepy B i nadkvótové řepy C. Nebyla by podporována pouze nadsmluvní cukrovka, jejíž množství je závislé na ročníku. Celková potřebná minimální alokace pro cukrovou řepu tak činí 800 mil. Kč. Oproti současným 1,2 mld. Kč je to o 400 mil. Kč méně. Těchto 400 mil. Kč lze přesunout pro živočišnou výrobu (přežvýkavce).

Závěr

Čeští zemědělci mohou nyní pouze doufat ve spravedlivé rozhodnutí nového vedení MZe ve prospěch podpory produkce, aktivního pěstitelství a chovatelství. Nařízení Bruselu pro to členskému státu dávají prostor. V polovině letošního roku již bude jasné, jakou cestou se Česká republika po roce 2015 vydá. První roky bude jistě platit systém SAPS, od roku 2018 existuje možnost zavedení platebních nároků. Mohou být také zavedeny až po roce 2020 v novém rozpočtovém období.